EXPOZIȚIA „ROMANII ÎN ROMÂNIA"

Köln, 11 februarie — 26 mai 1969

RADU FLORESCU

Tezaurul dacic de la Sîncrăieni (Muzeul din Miercurea Ciuc).

În ziua de 11 februarie 1969, în marea sală de expoziții Kunsthalle, din Köln, Republica Federală a Germaniei, s-a deschis expoziția românească *Romanii în România*, organizată de Muzeul de Istorie Cluj cu concursul altor 22 de muzee din țară și în colaborare cu Muzeul romano-germanic din Köln. Organizarea expoziției a durat în țară mai bine de un an de zile. Tematica, precizată în liniile ei mari încă din noiembrie 1967, a urmărit mai multe obiective, de ordin diferit, dintre care cel mai important a fost acela al demonstrării roma-

▶

https://biblioteca-digitala.ro

nității poporului nostru. În paralel s-au urmărit însă și alte idei cum ar fi aceea a aspectului specific al civilizației romane provinciale în Dacia, a antecedentelor sale în epoca dacică sau, altfel formulat, a influenței civilizației clasice asupra aceleia dacice, în sfîrșit — în subsidiar, este adevărat — aceea a legăturilor dintre Dacia romană și provinciile din centrul Europei sau din vestul continentului.

Toate aceste intenții ale concepției organizatorice s-au reflectat în modul în care au fost selecționate piesele. S-au ales 930 de piese antice, din piatră, bronz, fier, ceramică, sticlă, lemn, reprezentînd toate sectoarele importante ale civilizației și vieții antice romane în Dacia.

Medalia funerară de la Apulum (Muzeul din Alba Iulia).

Dintre aceste piese reprezentative se pot cita pe de o parte cîteva serii de piese de mare importanță pentru ilustrarea vieții antice, cum ar fi cele trei piese ale unei instalații de spălat minereul aurifer, piesele de armură de la Gherla, seria de reliefuri-plachete de cult reprezentînd divinitățile panteonului traco-getic, (Cavalerul trac, Diana, Dionysos, Cavalerii danubieni, Silvanus și celelalte), seria de statui și reliefuri mithriace, reliefurile ajurate închinate zeilor Liber și Libera, Dionysos și Mithras, seria de edicule funerare întregi sau fragmentare, în sfîrșit seria de vase-urne funerare din cimitirele dacice din vremea stăpînirii romane în Dacia.

Împreună cu aceste piese reprezentative nu numai pentru specificul civilizației romane din Dacia, ci și pentru multe aspecte particulare ale vieții antice au fost expuse și cîteva raritățI: două tăbliță cerate, statuia zeiței Hecate Triformis de la Salinae, depozitul de rame de oglinzi de plumb de la Sucidava, o trusă chirurgicală completă de la Apulum, donariul de la Biertan, în sfîrșit o ancoră de la Tomis.

În spațiul de început al expoziției au fost expuse o serie de obiecte, caracterizînd aspectul clasic, mediteranean al civilizației dacice: unelte și arme de fier, vase și garnituri de bronz, vase ceramice tipice, tezaure de vase și podoabe de argint și anume de la Surcea, Sîncrăieni, Herăstrău și Merii-Goala, în sfîrșit faimosul vas cu inscripția „Decebalus per Scorilo".

Spre regretul atît al organizatorilor, care contau pe un efect expozițional deosebit, cît și al publicului avizat, care le aștepta cu nerăbdare și curiozitate, o serie de piese din muzeele din Constanța — unde factorii răspunzători, dintr-un exces de patriotism local, nu au îngăduit plecarea unor piese de caracter senzațional cum sînt Șarpele fantastic, statuia zeiței Fortuna cu Pontos și cele trei coifuri de bronz bogat decorate, deși au îngăduit luarea unor piese mai rare și într-o stare de conservare mai precară, cum ar fi de exemplu ancora citată puțin mai sus, — și de la Alba-Iulia, unde Oficiul pentru organizarea expozițiilor de artă nu a asigurat ambalarea la vreme a unor reliefuri și statui, — nu au putut fi expuse, diminuînd dacă nu valoarea și importanța expoziției, în orice caz strălucirea și atractivitatea ei.

Localul de expoziții Kunsthalle din Köln este o unitate a marelui complex orășenesc de „cultură de masă" care cuprinde, în afară de acest local pe acela al universității populare și pe cel al bibliotecii orășenești centrale. Kunsthalle însăși constituie o aripă separată a unui ansamblu arhitectural și se compune din două săli de expoziții de cîte 1000 m² fiecare, un hol în care este situată și casa scării și un mare depozit subteran. Un grup de birouri completează întreaga instalație care asigură viața expozițională cu caracter de centru internațional a orașului de pe Rin. Cele două săli, situate pe două nivele suprapuse, au aspect de hală dreptunghiulară, divizată în mai multe nave prin pilaștri subțiri care susțin grila de beton armat a planșeului. Scara monumentală, cu un singur palier orientat perpendicular pe axa sălilor, și lipit de peretele de fund al vestibulului, creează sub rampa ei golul necesar adăpostirii garderobei, și debușează pe o platformă largă, mărginită de o balustradă și închisă de un perete important, liber și drept. În acest spațiu, care, prin dispozițiile sale simple

https://biblioteca-digitala.ro

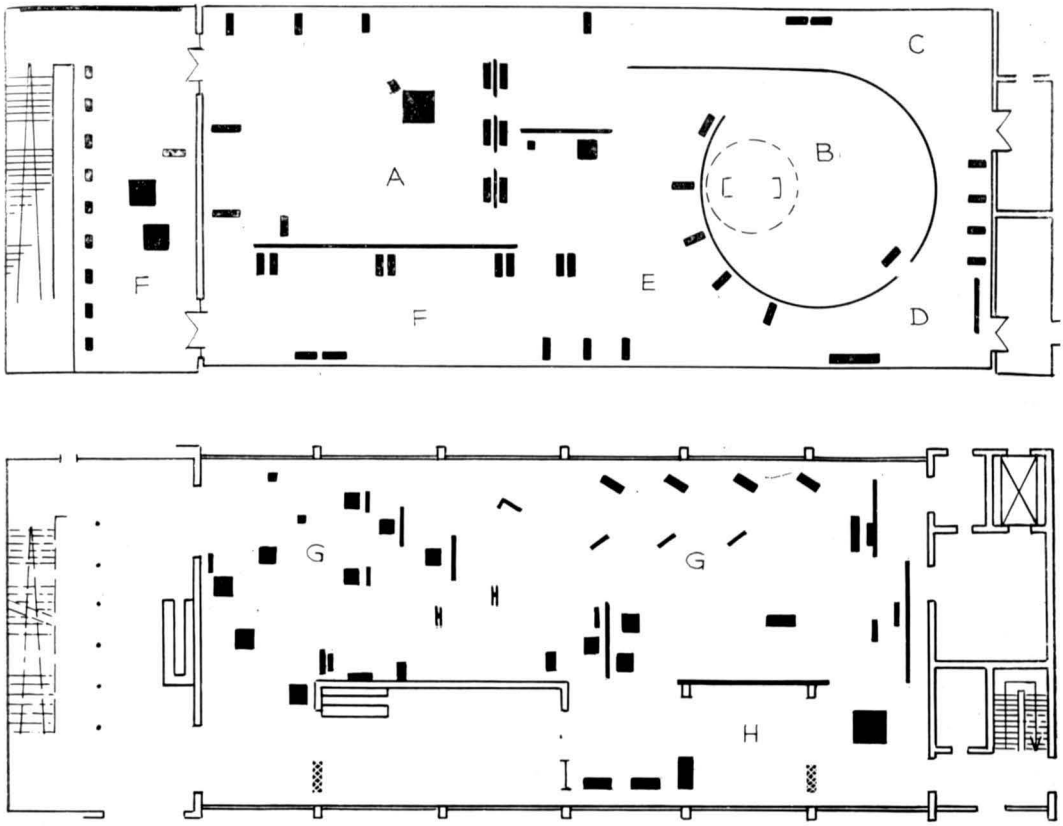

Planul expoziției de la Köln cu amplasarea pieselor (etajul și parterul).

și generoase totodată, oferă nenumărate posibilități de speculare muzeistică a fost instalat bogatul material trimis de muzeele de la noi din țară.

Dispunerea materialului în spațiul expozițional a fost realizată după o tematică axată pe principalele probleme istorice ale epocii romane, pregătită încă din țară. Ea cuprindea un număr de opt teme majore, după cum urmează: *A.* Dacii și civilizația lor; *B.* Cucerirea romană; *C.* Organizarea politică, administrativă, teritorială și militară a Daciei romane; *D.* Populația Daciei romane; *E.* Economia Daciei romane; *F.* Religii și culte în Dacia romană; *G.* Arta provincială romană în Dacia; *H.* Populația daco-romană după retragerea aureliană.

A fost trimis și un bogat material ilustrativ — 12 hărți, 33 planuri și peste 120 de clișee fotografice — din care la Köln s-au întocmit 7 hărți murale colorate, 33 planuri și circa 50 de fotografii murale de dimensiuni variind între 70×100 și 600×400 cm.

Vizitatorul care intră în holul expoziției este întîmpinat imediat pe dreapta, de un stîlp de poartă bogat împodobit cu sculpturi, în timp ce peretele din fund e marcat de o stelă funerară cu medalion, de dimensiuni colosale a cărei gresie roșie se detașează pe peretele alb. Vizitarea începe însă cu etajul — din pricina necesității de a amplasa pietrele grele, care fac aproape toate parte din secția *G.* Arta provincială romană în Dacia, la parter — așa încît, după această anunțare monumentală a conținutului expoziției, trebuie să se urce scara la etaj. În capul scării se deschide perspectiva grandioasă a cartierului central al cetății Histria, dincolo de care se întind nemărginite apele lacului Sinoe, redate într-o fotografie de dimensiunile peretelui.

O dată trecută ușa sălii de la etaj, vizitatorul pătrunde în lumea plină de taine a dacilor: un spațiu vast patrulater, limitat de panouri colorate despărțite de interstiții înguste prin care se zărește desfășurarea restului expoziției. În mijlocul acestui spațiu, în care de altfel a avut loc și ceremonia de deschidere, este situat un postament pe care sînt plasate mai multe vase de provizii dacice și, dominîndu-le pe toate

https://biblioteca-digitala.ro

și chiar întreg spațiul, celebrul vas conic cu inscripția „Decebalus per Scorilo". În dreapta intrării se desfășoară succesiunea de vase dacice, după care urmează tezaurul cu atelierul monetar de la Tilișca, în stînga seria de unelte și arme de fier dacice. Peretele din fund este ocupat de tezaurul de la Sîncrăieni, iar în apropierea lui pe stînga și pe dreapta se pot admira tezaurele de la Surcea, Herăstrău, Merii-Goala, Cojocna.

Imediat după secția dacică urmează secția *B.* Cucerirea romană. Aici punctul de atracție deosebit îl constituie cele două metope și piesa de attic cu figurarea unui prizonier, din monumentul triumfal de la Adamclisi precum și desfășurarea metopelor acestuia reproduse în fotografii și ordonate după ipoteza Radu Florescu. Spațiile triunghiulare determinate de înscrierea panotajului circular special construit pentru etalarea desfășurării, în planul patrulater al sălii au fost ocupate de celelalte trei teme rămase: *C.* Organizarea politică, administrativă și militară a Daciei romane, *D.* Populația Daciei romane, *E.* Organizarea Daciei romane. De un efect deosebit a fost dispunerea radiară, paralelă cu peretele exterior al panotajului pe care era situată desfășurarea metopelor de la Adamclisi, a unei serii de vitrine conținînd în primul rînd ceramica romană din Dacia precum și dispunerea pe o fîșie îngustă și înaltă a unui panou despărțitor, a uneltelor de fier daco-romane.

Separată printr-un panou vast de secția dacică, ultima secție expusă la etaj — *F.* Religii și culte în Dacia romană — se distinge prin eleganța și sobrietatea deosebită a compoziției muzeografice. Folosirea diversificată și adecvată a mijloacelor muzeistice — vitrine de diferite tipuri, panouri, iluminare locală, joc de umbre etc. — ordonarea materialului nu numai în funcție de grupările tematice: divinități olimpiene, divinități orientale și divinități tracodacice, ci și gruparea lor în funcție de valoarea plastică, toate acestea au contribuit la realizarea unei expuneri de înaltă ținută și de rafinată prezentare.

Întregul parter este ocupat de ultimele două secții: *G.* Arta provincială romană în Dacia și *H.* Populația daco-romană după retragerea Aureliană. O ordonantă de coloane și capiteluri deschide expunerea. Urmează, așezate pe socluri joase, spațioase, orientate centrat, o serie de statui care lasă impresia ciudată și neașteptată a unei galerii de personaje străvechi reînviate, gata să lege vorba cu privitorul. Urmează ritmat și izolate prin panouri verticale seria de medalioane, de stele și de cippii funerari. Două edicule — una întreagă și alta fragmentară — formează elemente importante de expunere respectiv o închidere de perspectivă și un centru de spațiu unitar. Tot un centru și anume al spațiului în care sînt plasate vitrinele cu piese-produse ale meșteșugarilor de artă, îl constituie capul de bronz al împăratului Traianus Decius, care în acest fel formează în același timp și trecerea între arta monumentală și arta „mică".

Ultima secție urmărește să prezinte mărturiile de civilizație antică, atestînd continuitatea tradiției daco-romane și după părăsirea Daciei sub Aurelian. Planuri și fotografii ale construcțiilor monumentale din Dobrogea și din capetele de pod romane de la nord de Dunăre, din sec. IV—VI e.n., obiecte cu caracter paleocreștin, mărfuri de origine romană provincială, de proveniență sud-dunăreană, dar care au circulat pe teritoriul vechii Dacii, toate acestea reușesc să dea imaginea persistenței civilizației romane și după retragerea din 271, dar și pe aceea a soartei deosebit de grele a populației rămase să înfrunte furtunosul sfîrșit al evului antic dincolo de hotarele fortificate ale imperiului.

Expoziția astfel constituită este săracă în texte. Cîteva titluri scurte, etichete la fiecare obiect, așezate discret, orientează vizitatorul. Prezentarea trăiește în primul rînd prin logica sa internă și mai ales prin valoarea materialului, pusă în evidență printr-o expunere judicioasă și competentă. Pentru vizitatorii dornici de a se instrui mai amplu s-a tipărit în schimb un catalog de 300 de pagini. El cuprinde circa 100 de pagini de text introductiv, adevărat manual de arheologie și istorie a Daciei romane și 200 pagini de fișe descriptive sistematice ale materialului expus. 100 de ilustrații foto și circa 15 desene — hărți, planuri, tabele — fac din catalog o publicație științifică cu valoare permanentă, un material de informare bogată și competentă asupra istoriei antice a țării noastre pentru toate populațiile germanofone.

Ceremonia inaugurării s-a petrecut într-un cadru festiv, în prezența delegației oficiale românești și a reprezentanților oficialităților țării-gazdă, între care se remarcau primarul orașului Köln, trimișii ministerelor de resort de land și federal, precum și reprezentantul personal al arhiepiscopului cardinal de Köln, și cu participarea a aproape 700 de persoane, cifră mai mare decît aceea înregistrată acum doi ani cînd a fost inaugurată sala cu expoziția *Römer am Rhein* (Romanii la Rin).

Interesul trezit a determinat și alte cereri de itinerare a expoziției în continuare și în alte orașe europene. Nu este decît un legitim deziderat acela cu care scurta noastră prezentare se încheie și anume de a organiza la întoarcerea ei în țară un popas al pieselor și la București sau în alt mare oraș din țară, unde să poată fi văzute și de publicul nostru, și mai ales de tineretul studios.

https://biblioteca-digitala.ro